

Isméné szerelme. Bemutató foglalkozás Wenczel Imre vezetésével a Színház-Dráma-Nevelés programjában. Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 2009. november 14. Fotó: Maki

Sulihívogató – óvodások az iskolában

Láng Rita

„Tetszik itt, ilyen jót már rég izgultam!” (P. Ákos, 6 éves)

Iskolánkban – a Nyugat-magyarországi Egyetem győri Öveges Kálmán Gyakorló Általános Iskolájában – évek óta hagyomány, hogy a beiratkozást több olyan program előzi meg (játsszóháztól a bemutató óráig), amely igyekszik megismertetni a leendő elsősökkel és szüleikkel az iskolát, a tanító néniket.

Új programokat is igyekszünk kitalálni, színesítve a régieket: három évvel ezelőtt gondoltunk arra, hogy vegyenek részt a jelentkező gyerekek egy több hetet felölelő foglalkozássorozaton, szüleik jelenléte nélkül. Így született meg három éve a Gyakorlós Varázsláda ötlete.

Farkas Szilvia (tanító, népi kismesterség-oktató, bábos) kolléganőmmel vállaltuk a program szervezését és a foglalkozások vezetését. Az ötlet egy, a sulinova Kft. szervezésében kidolgozott kompetenciafejlesztő programból ered, amelyben 2004 és 2008 között fejlesztőként dolgoztunk mindketten. A *Függöny mögött varázsláda* elnevezésű program a szövegértés-szövegalkotás jórészt bábbal, drámával történő, tanórán kívüli fejlesztéséhez ad segítséget, moduláris szerkezetben, az 1-6. évfolyamon. A programhoz készült egy taneszköz, amely a Varázsláda nevet kapta. A paravánna alakítható láda rengeteg bábót, összeállítható bábkészletet, maszkokat, anyagokat rejt. A programtól függetlenül is nagyon jól használható a tanításban (megrendelhető a www.aleta.hu oldalról).

Tehát innen jött az ötlet: írjunk egy ovis változatot és játsszunk a leendő elsőseinkkel! Mi volt a cél? Behozni a gyerekeket az iskolába és ott számukra a játékok segítségével olyan élményt nyújtani, ami segít majd az iskolakezdésben. Azt akartuk, hogy megismerjék leendő társaikat, legyenek közös élményeik, megismerjék az épületet, és biztonsággal mozogjanak benne. Emellett természetesen olyan képességek fejlesztésére helyeztük a hangsúlyt, amelyek fontosak lesznek majd az iskolai munka során. Mégsem iskolaelőkészítő foglalkozást akartunk tartani, bár sok szülő ebben bízva írta be gyermekét az ilyen programokra (sok programot így is hirdetnek – mi nem!).

Tíz foglalkozásra/hétre terveztük a programsorozatot, február végétől áprilisig, de várakozáson felüli létszámban jelentkezték a gyerekek, minden évben 50-60 között. Így két csoportban dolgoztunk, mindenki kéthetente jött, 90 percre, délután 15.30-tól 17-ig. Voltak, akik azzal „biztattak”, hogy ilyenkor és/vagy ilyen hosszán nem lehet az óvodásokkal semmit sem kezdeni. Mi bizakodtunk... és igazunk lett! Működött, sőt, jól működött!

Miért? Az egyes foglalkozások anyagát úgy állítottuk össze, hogy minden gyerek megtalálja benne azt a területet, ami érdeklő, amin keresztül a legjobban, legkönnyebben tanul: vagyis igyekeztünk a többszörös intelligencia minden területét beépíteni egy-egy órába. Ezek az intelligenciaterületek a következők: verbális-nyelvi intelligencia, matematikai-logikai intelligencia, zenei intelligencia, térbeli intelligencia, vizuális intelligencia, interperszonális intelligencia (hatékony együttműködés, mások céljainak, motivációinak, irányultságának megértése), intraperszonális intelligencia (saját érzelmeink, szándékaink, céljaink megértése), természeti intelligencia.

Ezek azáltal, hogy komplex módon jelentek meg nem csak a változatosság élményét adták a gyerekeknek, hanem lehetőséget arra, hogy ki-ki megtalálja a kedvére valót, de más területekkel is megismerkedjen. A tevékenységek (dráma, báb, kézművesség, rajz, tánc) széles skálája is segítette a gyerekeket abban, hogy az esetlegesen lankadó figyelmük újra visszataláljon, hogy bekapcsolódjanak a foglalkozásba.

(Csak halkán jegyzem meg, hogy ez a fajta komplexitás az óvodákra inkább jellemző, de az iskolai munkában – kivéve, ahol projektoktatás folyik – csak elvétve van jelen. A drámamunka során fejleszthető mindegyik intelligenciaterület!)

Az alábbi foglalkozásvázlatokban, amelyeket a tapasztalatokkal is kiegészítettem remélhetőleg jól nyomon követhető az egyes területek megjelenése és összekapcsolódása is.

Hát akkor: *Nyilj ki, varázsláda!*

1. foglalkozás (60'): Ismerkedünk

Szülőktől elbúcsúztunk. Pityergőket megvigasztaltuk, ismerősöket egymás mellé állítottuk a körbe. Aztán megérkezett az udvari bolond (tanító, bábbal), aki az elkövetkezendő foglalkozások kulcsfigurája lesz majd: hírhozó, segítő, játékba hívó... Köszöntötte nevünkben is a gyerekeket, majd megmutatta a varázsládát és máris indult a játék.

Visszhang: Köszönj úgy, ahogy én!

- Az udvari bolond különféle köszönéseket mondott a gyerekeknek, különféle hangszíneken, hangmagasságban, hangerővel, ők pedig utána mondták, ismételték.
- A játsszók saját ötletei is elhangzottak.

Volt sok nevetés, furcsa hangok, bennünk is oldódó feszültség.

Kaptár

- Miközben zene szólt a teret bejárva igyekeztünk minél több (lehetőleg eddig ismeretlen) játszótársunkkal találkozni, köszönteni egymást (az előbbi játékban elhangzott köszönéseket is felhasználva, egy-egy köszöntő mozdulattal kiegészítve azt).

A nagy létszám miatt a bemutatkozás itt nem volt cél. Természetesen, ha a csoportlétszám lehetővé teszi, akkor az eredeti változatban, névtanulással egybekötve játsszuk.

Cseréljen helyet az, aki...

- Először olyan szempontok hangzottak el a középben álló játékvezetőtől, amelyek a játsszók külső tulajdonságaira, majd pedig olyanok, amelyek a „kedvencekre”, érdeklődésükre... vonatkoztak. Akire igaz volt az állítás, annak új helyet kellett keresnie a körben.

A játék elején nem a székfoglalás, csak a mozgásos helycsere volt a cél, majd székfoglalással is játszottuk. A bátrabbak szívesen maradtak középben.

Csoportalakítás

Bármilyen csoportalakító játékkal osszuk két csoportra a társaságot!

A mi játékunkban kártyákat húztak a gyerekek: egyikén a varázsláda képe, a másikon a varázslóbáb képe volt.

1. csoport: Ismerkedés a Varázsládával

- Ládanyitás után megismerkedtünk a bábbal, kipróbáltuk a bábmozgatást. Akinek kedve, bátorsága volt, bemutatkozhatott valamelyik báb szerepében, elmesélhette, hogy mit szeret (és mit nem?) az óvodában, várja-e már az iskolát...

2. csoport: Játékba hív a varázsló!

- **Sziámi:** páralakítás után a huncut varázsló szerepében (*hálás szerep, jelezhető köpennyel vagy varázspálcával*) „megbűvöltem” a játsszókat, akik ezután csak egy-egy testrészüknél összekapcsolódva

tudtak járkalni.

- „**Sheriff**”, varázspálcával: körben álltunk, középen a varázsló (első körben a játékvezető). Akire varázslóként rámutattam a pálcával, annak azt mondtam: „abraka”, a játékos pedig leguggolt. A két szomszédja a „dabraka” szóval mutatott egymásra. Aki gyorsabb volt, ő lett az új varázsló.

A megosztott figyelem miatt nem volt könnyű játék. Ezután csere a csoportok között.

Cifra palota...

- Az ismert gyerekdal közös éneklésével zártuk a foglalkozást, előrevetítve, hogy következő heti játékaink egy várban játszódnak majd.

2. foglalkozás (2x45'): Törjük meg a varázslatot, mentjük meg a várlakókat!

Indításként megkérdeztük a gyerekeket, emlékeznek-e arra, hogy hol játszódik majd a történetünk. Emlékeztek.

Jut eszembe... (asszociációs játék)

- Szavakat gyűjtöttünk a vár/mesebeli vár hívószóra.

Hangerő játék (a vár szóval)

- Magasra tartott kezem az emelt hangerőt, a szemmagasságban tartott a középhangerőt, a lefelé tartott kezem a halk, suttogó hangerőt jelezte. Ennek variálásával mondtuk el többször a vár szót.

Ládanyitás – mi bújt el a ládában?

- Közösén kitaláltunk egy ládanyitó mondókát. A többi foglalkozáson is csak erre nyílt a láda.

Nagy izgalom, önfegyelem-próba, mindenki elsőnek akar belelesni... Ha tolakszunk, sajnos nem nyílik a láda...

A mi várunk – montázs készítése

- Előzőleg elrejtettünk a ládában színes papírból kivágott várrészeket (volt ott torony, híd, lépcső és több olyan darab is, ami fantázia alapján többfunkciós is lehetett), amelyekből a gyerekek választottak. Arra kértük őket, hogy egészítsék ki, díszítsék kedvük szerint a várrészt. Ezután a gyerekek ötletei alapján kapcsolva egymáshoz egy nagy csomagolópapírra ragasztottuk fel ezeket. Az elkészült várat – mint a játék további helyszínét – kitűztük egy paravánra.

Míg rajzoltak, jó lehetőség nyílt a kitartás, alaposság, eredetiség megfigyelésére, majd pedig a várkészítés alkalmával az együttműködés, egymásra figyelés fejlesztésére. A montázs készítése közben megbeszéltük, hogy kik laknak itt, hol lehet a királyné szobája, a trónterem, kincseskamra stb.

Hírnök jó – az udvari bolond érkezik

- Kollégánóm az udvari bolond bábfigurával (a továbbiakban ő a hírvivő, a segítségadó, a társunk) futva érkezett, és kétségbeesetten elmondta, hogy a gonosz boszorkány varázsos álmat bocsátott várunk lakóira, és ha rövidesen nem ébreszti fel őket egy bátor csapat, végük van. Kérdezte, vállalják-e ezt az emberpróbáló feladatot.

Egyöntetű volt a válasz, bár az udvari bolond nem hagyott kétséget afelől, hogy nagyon nehéz út vár ránk (ördög ügyvédje szerepben a tanár).

Térképolvasás

- Szerencsére volt nála egy térkép az útról, amelyből kiolvastuk, hogy egy barlangon, egy vad folyón és egy elvarázsolt erdőn kell átkelnünk. Ha ez sikerül, a várnál csak úgy juthatunk be a kapun, ha túljárunk az őr eszén.

Gyors egyeztetés, ki mit hoz az útra szerencsetalizmánként, de induljunk már...

A barlangban – Vakvezetés

- Előtte megbeszéltük, hogy milyennek érezzük, ha megtapogatjuk egy barlang falát, milyen illatokat érzünk, milyen hangokat hallunk. Majd a csoport egyik fele a vezetésemmel csukott szemmel haladt át a „barlangon”, a másik fele pedig a barlang hangjait adta kollégánóm segítségével. Utána cseréltünk.

A „sulihívogató” program egyik ifjú résztvevője. Égerszegi József felvétele

Nagyon fegyelmezett csapatunk volt, csak kicsit lestek, pedig elég sok kanyar volt a barlangban. Állították, hogy nem féltek, de volt, aki igencsak szorította a kezem, és megkönnyebbült mosolyokat láttam, mikor közöltem, hogy kiértünk. Nagyon bátrak voltak.

Átkelés a folyón – Szigetek

- Elmondtuk, hogy a folyón úszva tudunk haladni, de amikor hatalmas hullám érkezik (a tanító kiált), akkor egy szigetre (a padlóra rajzoltuk krétával) kell menekülnünk. Egymást kell segíteni a „szigeten maradásban”. Közben természetesen elsüllyedt néhány sziget.

Nagyon vigyáztak egymásra, kapaszkodtak, ahogy tudtak, és kezdtek csapatá formálódni.

Átkelés az erdőn – A varázserdő fáin

- Két csoportban dolgoztunk. Az egyik fele a varázserdő fáit, másik az utazókat játszotta. Utána cserélünk. A „fák” elszórtan álltak a teremben, csukott szemmel várják az erdőbe tévedőket. Az utazóknak úgy kellett csendben lopakodva, akár kúszva-mászva átjutniuk a fák között, hogy azok ne tudják megérinteni őket. Akit egy „fa” megfogott, ott maradt a fa fogságában. Ha a csoport felének sikerül az átjutás, kiválthatják fogságba esett társaikat.

Türelemjáték a javából, a csukott szeműeknek és a lopakodóknak is. Kedvenc játékunkká vált mégis!

Az őr legyőzése – Őrjáték

- Az őr is elvarázsolta a boszorka, nem akarja beengedni a segítőket. De szerencsére csak a mozgást látja, így túl lehet járni az eszén. Őrbákkal a kezemen játszottam a szerepet, a paravánra tett vár mögé kellett bejutni. Mögé már elhelyeztük a láda kesztyűbábjaikat (királylányt, öreg és fiatal királyt, királynét, egy másik őr, sárkányt, tündért, varázsló, sőt néhány állatot is...), akik aludtak, és szabadítóikra vártak.

Öröm, gratulációk! Bejutás után együtt ébresztettük fel a várlakókat.

Szerepcsere: a várlakók bemutatkoznak, a köszönet szavai

- Mindenki választott magának egy bábót. A ládában van egy nagy tekeres hullámpapír. Ezt felállítva használtuk várként, mert ablaka, ajtaja, behelyezhető tornyos kupolája van. A csoport egyik fele a várlakó bábbal játszott, a többiek az utasok szerepében voltak még, aztán cseréltünk. A várlakók az ablakon keresztül (amely a várudvarra nézett) mondtak köszönetet a segítőknél és néhány mondattal azt is elmesélték, hogy miért szeretnek itt lakni.

Természetesen a hullámpapír nélkül is megoldható, elbújhatunk a paravánra tett vár mögé is. Ennél a játéknál beszéltünk a bábmozgatásról.

Bál a várban

- Kezünkön a bábbal a Hej vára, vára című dalt énekelve ünnepeltük megmenekülést, a segítőket.

Ládazárás

- Közös kitalált mondókával pihenni küldtük a bábokat.

3. foglalkozás (2x45'): Miért szomorú a királylány?

Van-e/lakik-e a várban... (a Földrengés című játék változata)

- Szavakat soroltam. Ha olyan hangzott el, amelyik a mesebeli vár része vagy lakója lehet, akkor mindenkinek új széket kellett keresni.

Itt sem a székfoglalós változattal kezdtük, de később megpróbáltuk azt is. A gyerekeknek sokat segített, hogy az előző foglalkozáson már beszéltünk erről, készítettünk várat, közben használtuk ezeket a fogalmakat, játszottunk róla.

Építsünk várat! – (a Szerkezetek című játék változata.)

- Megkértük a gyerekeket, hogy találják ki, hogy a várnak melyik része szeretnének lenni, majd építsük meg a várat a saját testükből. Egy gyerek indította az építkezést, majd a többiek kitalálták, hogy ő mi lehet. Ezután kapcsolódott hozzá a következő gyerek... így készült a vár.

A fantázia, az absztrakció, az együttműködés hihetetlenül működött, csodaszép várak születtek: híd-dal, tornyokkal, kapuval, erkéllyel, sőt még zászló is volt – igaz, ő azt mondta, nem tud mozdulatlan maradni, muszáj lobognia... hagytuk.

A király azt mondta – A tanár úr azt mondta változata

Hűű, de nehéz!

Ládanyitás – az ismert mondókával

- A ládában ezúttal sablonokat találtak a gyerekek, királylány és királyfi körvonalrajzát. Ki-ki választott egyet magának.

Síkbábok készítése

- A sablonokat színezték, díszítették, közben arról beszélgettünk, hogy milyen egy királylány/egy királyfi, milyen tulajdonságai vannak. Az elkészült rajzokat hurkapálcára ragasztottuk és síkbábként ki próbáltuk, megbeszélve a síkbáb használatát.

Megegyeztünk, hogy az elkészült bábok a várban lakó királylány és királyfi barátai, most épp saját várukban tartózkodnak épp.

Hírnök jó – az udvari bolond érkezik – az Így hallottam című játék

- Ismét ő hoz egy hírt, de csak suttogva meri lemondani: „A királylány a szobájában ül és keservesen sír.” –súgta az első gyerek fülébe, akinek ezt súgva kellett továbbadni. Az utolsó gyerek mondhatta ki

a hírt hangosan.

Hát nem volt könnyű, de a lényeg megérkezett, valami baj van...

Mi történhetett? – ötletbörze, forró szék, majd kiscsoportos improvizáció

Számos ötlet felmerült, a korona elvesztésétől a lelépett udvarlóig, de nem, egyik sem lehetett...

- Felvetettük, hogy talán kérdezzük meg magát a királylányt, mert az igazat csak ő tudja. A királylány szerepében (lehet bábbal is jelezni) válaszoltam a kérdésekre, nem árulva el mindent, csak sejtetve, hogy a szomorúság oka a barátaim viselkedése.
- Ezután csoportokban kitalálták a gyerekek, és egy rövid jelenetben bemutatták, hogy mit tehettek a barátok, mi történhetett köztük, amivel így elszomorították a királylányt.

Mini-jelenetek, sok tanítói segítséggel, de működők: csúfolásról, játékból való kihagyásról, titok elárulásáról szóltak, de volt elcsent aranygyűrű is...A jelenetben használhatták a síkbábokat is!

Ki mit tette, hogy kiengesztelje, felvidítsa a királylányt?

- Megbeszéltük, hogy valamit tenni kell.

Először ajándékokat akartak adni, de tisztáztuk, hogy a lánynak szinte mindene megvan, kincsekre nincs szüksége, más kell! Lassan rájöttek, hogy valami, ami személyes, nem tárgyi ajándék.

- A barát szerepében aztán ki-ki elmondhatta (itt a bábót használva), vagy egy állóképben (báb nélkül) megmutathatta, hogy mit tette.

Volt aki énekelt, cigánykerekező is akadt, volt mesemondó...ötletes és kevésbé ötletes, de jó néhány egyéni ötlet született.

Érzelmek kifejezése arcjátékkal – gondolatkövetés

- Csak az arcunkkal megmutattuk a szomorúból vidámmá váló királylányt. A vidám királykisasszony gondolatait ki is hangosítottuk.

Kinevetős című játék

- Az ötletesség és az önfegyelem játéka: meg tudjuk-e nevetetni egymást.

Sikerült.

Ládazárás mondókával

Vidám gyerekek nyargaltak kifelé, büszkén mutogatva a bábjaikat és mesélve a történeteket.

4. foglalkozás (2x45'): A láthatatlan vendégek

Járjunk úgy...

- mintha sárban, vízben, puha, selymes fűben, kavicsoson, tojásokon, forró talajon, jégen, kötélén, hegyoldalon stb. járnánk!

Hétfőn én megyek tehozzád...

- A koncentrációs játék így folytatódik: – kedden te jössz énhozzám, szerdán én megyek tehozzád stb.

Nagy figyelmet igényelt. Az óvodásoknak sokat segített, hogy magunkra mutattunk az „én megyek” szónál és társainkra a „te jössz” szavaknál. Jól tudták a napokat! Többször is elmondtuk, gyorsuló tempóval.

Gazdag Erzszi: Vendégvárás – játékok a vers soraihoz

Felidéztek a verset, az óvodások ismerték. Különböző, a tartalomhoz kapcsolódó játékokat kötöttünk hozzá.

„Jöjj el hozzám hétfőn, / de ne gyere későn!”

Eljátszottuk, hogyan megy az, aki ráérősen, nyugodtan halad és hogyan, aki késésben van.

„Jöjj el hozzám kedden! / Hadd nőjön a kedvem!”

Szomorú embert ábrázoló állóképből öt számolás alatt vidámmá változtattuk figuránkat.

A lassítás nem ment könnyen. Először tízig számoltam, de sokan már négynél készen voltak, így lett belőle ötig számolás.

„Jöjj el hozzám szerdán, / kopogtass a meggyfán!”

Kopogtató ritmusokat mutattam, majd néhány gyerek is, s ezeket kellett visszakopogni.

Csüörtökön jönnél / tán még itthon lelnél.

Add tovább a mozdulatot című játék: köszöntő mozdulatokat kellett körbeadni.

Pénteken a kedvem / szétgurul a kertben.

Add tovább a hangot című játék: Egy nevetést kellett körbeadni úgy, hogy szinte ne lehessen észrevenni, hogy mikor veszi át egyik játékos a másiktól a hangot. Többféle nevetést adtuk körbe. Jól szórakoztunk, de a pontos átvétel nem nagyon sikerült.

Szombaton, barátom / a világot járom.

Tanári narrációra történő közös cselekvés történt. Elkezdtem mesélni egy világljáró történetét, és a hallottakat a játékosok rögtön megjelenítették... Becsomagoltam a hátizsákomba. Elindultam... egy magas hegyre másztam fel, nagyon elfáradtam stb.

Vasárnap, vasárnap / engemet is várnak.

Hírnök jó – az udvari bolond érkezik

- Végszóra (engemet is várnak) jött az udvari bolond, levelet hozott, benne meghívó.

„Kedves... (ez itt elmosódott)!

*Születésnap ünnepséget tartunk a várban. Szeretettel várlak benneteket!
A királyfi”*

Volt olyan csoport, amelyikben volt olvasni tudó gyerekünk, ő nagy büszkén felolvasta. Egyébként pedig mi.

- Kiknek szólhat a levél? Ötleteket gyűjtöttünk, megbeszéltük, majd elárultuk, hogy a vendégek a ládába bújtak, nézzük meg, kik ők!

Ládanyitás

- Volt meglepetés, mikor kinyitottuk, mert nem volt benne más, csak cipők. Pontosabban színes kartonból kivágott, „életnagyságú” cipőket formázó, félbehajtott rajzok: bakancs, stoplis cipő, papucs, női topánka, körömcipő, bohóccipő... Megbeszéltük, hogy ezeket a vendégeket bizony láthatatlanná varázstolták – az a fránya boszorkány, már megint, biztos azért, hogy megakadályozza a születésnap bulit –, de mi visszavarázsolhatjuk őket, ha kitaláljuk, hogy kik a cipők gazdái.

A cipők díszítése, bábkészítés

- Mindenki választott magának egy cipősablont, amit aztán kidíszített a saját elképzelése szerint. Ezután egy madzagot fűztünk a hajtásba: a cipő bábként működött, mozgatható lett. Akik készen voltak, azok kis párbeszédet játszottak el, cipők találkozását, ismerkedését.

Ha a cipőm beszélni tudna...

- Ezután sorra bemutatkoztak a cipők, meséltek a gazdájukról, arról, hogy miért szeretik őt, meséltek vidám, szomorú, izgalmas élményekről.

Ki-ki fantáziája alapján mesélt, természetesen kötődni kellett a cipő jellegéhez. Akinek nehezen ment, ott kérdésekkel segítettünk. Először egész csoportban játszottuk, de nagyon próbára tette a játékosok türelmét egymás végighallgatása, ezért a továbbiakban két részre osztottuk a csapatot, így jobban tudtak egymásra figyelni.

Vigyünk ajándékot!

- Vendégségbe ajándékkal illik menni. Mindenki a visszavarázsolta szerepében kitalálta, hogy mit vinne a királyfinak.

A királyfi (tanító bábbal) a trónján ülve fogadta az érkezőket (cipők), akik átadták képzeletbeli, a cipő jellegéhez illő ajándékaikat. Nem könnyen találták ki, hogy ki mit vigyen, de egyik ötlet aztán adta a másikat. A focicsuka labdát, a másik jegyet egy focimeccsre, a topánka süteményt... Próbálkoztunk a Ha elmegyek hozzád, viszek neked egy... néven ismert koncentrációs (és memória-)játékkal is, de ez a terv a foglalkozás 80. percében dugába dőlt.

Cipők tánca

- Zárásként vidám zenére eljártuk a báli táncot, táncoltak a cipők és a gazdáik.
Szinte az összes gyerek úgy ment le a lépcsőn, hogy a cipő ott ballagott mellette.

5. foglalkozás (2*45'): Vásárban

Ládanyitás: benne egy vásárt ábrázoló kép

Hírnök jó – az udvari bolond érkezik – Hirdetések

- Hirdetéseket, plakátszövegeket olvas fel a gyerekeknek, és el kellett dönteniük, hogy melyik illik a képhez. Az, amelyik vásárba hívja őket.

Kik vannak egy vásárban? Járj úgy, mintha...

- ...egy katona, egy nehéz csomagokat cipelő ember, egy elegáns hölgy/úr, egy kisbaba, egy fájós lábú, idős ember, egy tapintatlan lökdösődő stb. lennél!

Mit lehet venni a vásárban?

- A ládából kivettük azt a két zsákot, amelyekbe különféle tárgyakat rejtettünk el (napszemüveg, kanál, nyaklánc, habverő stb.). Két csoportban dolgoztunk tovább. A gyerekeknek a zsákba benyúlva, tapintás útján kellett felismerniük és megnevezniük a tárgyakat.

Melyikre gondolkodok?

- A kihúzott tárgyak valamelyikét kellett jellemezni tulajdonságai, funkciója alapján. A többieknek ki kellett találni, hogy melyikre gondol a társuk.

Mi változott?

- A tárgyakat sorba raktuk, majd amíg a gyerekek becsukták a szemüket, megváltoztattuk a tárgyak sorrendjét. Ki kellett találni, hogy mi változott.

Az ügyesebbek az eredeti sorrend visszaállítására is vállalkoztak.

Adjuk el a tárgyakat a vásárban!

- Berendeztük a termet egy vásár helyszínévé, asztalokkal, székekkel. A csoport egyik fele eladó, másik fele a vevő szerepben volt. A vevők akár bábokat is használhattak és a választott bábbal mentek vásárolni. Az eladók fennhangon kínálták portékájukat, kiemelve annak szerepét, fontosságát, hasznát. Néhány ötletet előtte meghallgattunk, pl. hogy miként lehet eladni egy habverőt vagy fenyőtoaszt. A vásári kikiáltók hanglejtését is próbálgattuk. Ezután indult a vásár. Mindenki azt és annyit vásárolt, amihez kedve volt. Megbeszéltük, hogy ki mit vett, miért tetszett meg neki stb. Ezután cseréltük a szerepeket, új tárgyak kerültek a vásárba, és így folytatódott a játék. Mígnem, egyszer csak...

Hírnök jó – az udvari bolond érkezik

- A következő mondókával (és mondandóval) szaladt a játszók közé:

Esik eső, jaj, jaj, jaj,

Mindjárt itt a zivatar!

Tüzes villám cikázik,

Aki nem fut megázik! – Fussatok, a boszorkány megint elúsztatja a vásárt!

Bújtunk, ahová csak tudtunk – asztal alá, szék mögé, kabát a fejünkre –, az árusok kapkodták a dolgukat, mentették a vihar elől.

- A rejtekhelyünkről olyan mondatok kimondására ösztönöztük a gyerekeket, amellyel megidéztek a vihar hangulatát. (Pl.: Jaj, de hideg! Mi cseppent rám? Ti mit hallotok? Múlik már? Mi ez a süvítés?) Mikor elült a vihar, előbújtunk. Az udvari bolond elmondta, hogy nem hagyhatjuk, hogy a boszorka mindig vihart küldjön ránk, tönkretéve a drága portékánkat. Hallotta, hogy van varázserejű esőző bot, azzal túl lehet járni a boszorka eszén. Nosza, csináljunk! Anyag a ládában.

Esőűző varázshot készítése

- Előzetesen vécépapír kartonhengerére színes krepp-papírt ragasztottunk, majd egyik végét bekötöttük. Most a másik végén keresztül – a gyerekek választása szerint – rizst, babot, lencsét, tésztát töltöttünk bele. *(Jó, ha van hozzá egy tölcsér, különben sepregethetünk.)* A feltöltés után a henger másik végét is bekötöttük, majd mindenki aranyfestékkel díszítette a saját esőbotját.

Esőűző mondóka kitalálása

- Kipróbáltuk az esőbotokat, megfigyeltük, hogy lehet vele a legjobban hangot adni. Kerestünk hasonló hangzásúakat, mélyebben, magasabban, halkabban szólót. Ritmusokat találtunk ki, visszhangoztuk azokat halkítva, hangosítva.
- Majd a gyerekek ötletei alapján megalkottunk egy esőűző mondókat, és így, a botok ritmikus hangjától kísérve előadtuk azt. Így lett teljes a varázslás. Megbeszéltük, hogy a legközelebbi vásáron így járunk túl a banya eszén.

Hatalmas, mágikus hangulat kerekedett, a lelkes rázogatótól csak egy, nem jól megkötött bot tartalma potyogott szét, de megjavítottuk. Ötletes, érdekes, néha rímes mondókák születtek.

Ládazárás

Zörgő gyerekek nyargaltak le a lépcsőn.

6. (záró)foglalkozás (2*45'): Az elvarázsolt tó

Bemutató a szülőknek!

Még nem iskolás, de már beiratott gyerekeiket jöttek megnézni, az iskolába! Eddig csak hallottak róla, hogy mi történik a varázsládán, most saját szemükkel akarják látni. Meg (azt hitték) azt is, hogy gyermekük iskolaérett-e... Nincsenek hozzászokva, hogy „munka közben” látják őt, kivéve az évszázados mősorokat, de az jól begyakorolt koreográfia szerint zajlik. Itt csak mi ketten, a játékvezetők tudjuk előre, hogy mi fog történni (legalább is reméljük, hogy tudjuk). Érdekes és érdemes figyelni a gyerekeket: ki-ki másként reagál arra, hogy ott vannak a szülei (három év alatt egyetlen gyerek volt, aki ezen a bemutatóon nem állt be a játékba).

Végre elcsendesednek, az udvari bolond hívó szavára indul a játék. Ismert játékokkal kezdünk.

Van-e/ lakik-e a várban...? (a Földrengés című játék változata)

- Székfoglalós változattal játsszuk, hiszen már rengeteg ismeretünk, közös tapasztalatunk van.

Építsünk várat!

- A harmadik foglalkozáson a saját testünkből építettünk várat. Most újra ezt tettük, természetesen más sorrendben. Ki-ki választott magának helyet, funkciót a váron belül.

Szülők ámulnak, mikor rájönnek, hogy mi történik.

Tó a vár mellett

- Elmondtuk, hogy a várunk mellett van egy gyönyörű tó. Zenei aláfestéssel *(nálunk a Ghymestől a Semmi baj)* eljátszottuk, csak az ujjaink mozgatásával a hullámzó tavat, majd a karunk mozgásával jeleztük a hullámokat, szélben, szélviharban, szélcsendben egyaránt.

Ezt követően arra kértem a gyerekeket, hogy keressenek a teremben olyan tárgyat, amivel jelezhetnek egy tavat. *(A terem egyik végébe óra előtt ledobtunk egy kék lepedőt, várva, hogy rátaláljanak.)* Megtalálták a lepedőt, és mindannyian a szélét fogva tóként hullámoztattuk, lassabban, gyorsabban, és figyelve egymásra. Majd a lepedőt elhelyeztük középen, a földön, jelezve a tó helyét.

Halak a tóban – tervezés

- Elmondtuk, hogy ebben a tóban különleges formájú halak, igazi halritkaságok élnek. Nem hasonlítanak más halfajokra, és nincs két egyforma. Megkértük a játzókat, hogy rajzolják meg ezeknek a halaknak a körvonalát egy rajzlapra, de ne díszítsék a rajzot. Törekedjenek az érdekes, különleges formára! Ezután kivágták a formákat és az írásvetítő segítségével a falra vetítettük ezeket. Megbeszéltük, hogy látszana-e rajta a színezés. Hogyan lehetne elérni, hogy szemé-szája és esetleg a mintázata látható legyen. Miután kivágták ezeket is, hurkapálcára ragasztottuk és...

Ennél a játéknál jól látszott, hogy az adott pillanatban ki a kreatív, a szabadabban gondolkodó, aki bátrabban alakított érdekes figurákat. És az is, hogy ki az önállóbb: aki nem kérte a szülő segítségét a vágáshoz.

Játék árnybábokkal

- Árnybábként játszottunk velük. Megfigyeltük, hogyan lesz kisebb, nagyobb, élesebb, halványabb az alakjuk, majd zenére táncoltattuk őket. Végül beletettük őket a tóba, az élőhelyükre.

A varázserejű tó – a várlakók visszaemlékezései

- A történet folytatásából kiderült, hogy nemcsak a halak a különlegesek, hanem a tó is, mert varázsereje van. A várlakóknak sokszor segített a tó.
- *Ládanyitás* után mindenki választott egy várlakót magának és röviden elmondta, hogy neki mikor és miben segített a tó. A történetek után megbeszéltük, hogy bizony nagyon fontos nekünk, nélküle néha nagy bajban lennénk.

Itt már teljesen egyedül kellett ötletet kitalálni, elmondani, ami nem könnyű. Szinte nem volt olyan gyerek, aki nem akart mesélni. Néhány szülő meglepetten vette tudomásul, hogy gyermeke milyen bátor a megszólalásnál.

- A csoport képességeitől függően a történetek meghallgatása után egy-két eseményt el is játszottunk, vagy állóképben/képsorban bemutattunk.

Hírnök jó (az udvari bolond érkezik): Eltűnt a tó!

- Megkértük a gyerekeket, lépjenek a várlakók szerepébe, és térjenek nyugovóra a várban (*székekkel jeleztük*). Míg csukott szemmel feküdtek, eltűntettük a tavat halastól, mindenestől. Az udvari bolond szaladt be rémülten és ébresztgette a várlakókat, mondván, hogy kiszáradt a nagy halastó, jaj, mi lesz!?! Rémszerű keresgélés kezdődött, szerepben maradva tették ezt.
- Távolról egyszer csak a boszorkány diadalmas kacaja hallatszott... A boszorkány bábbal (*nagyon hálás szerep, nem könnyű nem túljátszani*) jelezve szerepemet elmondtam, hogy hallottam az esőző varázslatról, ezzel felmérgettek. Sose adom vissza a tavukat! Egyetlen dologgal lehetne csak visszaszerezni, de azt nem árulom el.

Itt néhányan le akarták rohanni a boszorkányt, kardot rántottak, de szerencsére az udvari bolond lecsillapította őket, mondván, hogy erőszakkal nem jutunk semmire, attól nem kapjuk vissza a tavat.

Mit tegyünk?

- „Hazatérve” megegyeztünk abban, hogy meg kellene tudni a boszorkánytól, hogy mi az az egyetlen dolog, aminek a segítségével visszakaphatjuk a tavat.

Az információ megszerzésére számtalan javaslat volt (kínozzuk meg!... anyuka elpirult...), de végül megegyeztünk abban, hogy furfanggal (elmondjuk, hogy neki is segíthetne a tó), ígérettel (nem használjuk az esőbotot) a lelkére beszélünk.

Fórum-színház: Győzzük meg a boszorkányt!

- Néhány bátor önként vállalkozó felkészítés után elindult a meggyőzésre. (Volt csoport, ahol mindenki menni akart, velük egész csoportos improvizációval játszottuk.)
- A boszorkány hosszas huzavona után elárulta (*az hatott rá, hogy ha ő bajba kerül, akkor megengedjük, hogy a tó segítségét kérje*), hogy egy varázsport kell a tómederbe szórni. De ahhoz, hogy hatékony legyen, minden várlakónak bele kell dobni valamit, ami az övé, és nem sajnálja odaadni. Ha sikerül, megered az eső, visszatér a tavunk. Megígértük.

A varázspor receptje – Kötött mondatkezdéssel

- Minden várlakó elmondta, hogy ő mit tesz a varázsporba.
„Teszek bele... (mennyiség)... (egy rá jellemző dolgot).” És látványosan beleszórta a tó helyére.
Nagyon sok jó ötlet született: az egérke adott egy falatot a sajtjából, a királylány egy gyémántot a gyűrűjéből...
És vártuk az esőt...

Trópusi vihar című játék

- Ekkor megkértem a szülőket, hogy segítsenek nekünk az esővarázslásban.

Sokan rögtön, néhányan kis rábeszélésre jöttek is. Volt, aki arra se. Biztos bánta később, mert a gyermeke szomorúan vette ezt tudomásul. Vajon otthon játszik-e?

A gyerekek csukott szemmel ültek körben, a szülőkkel pedig eljátszottuk a Trópusi vihar című játékot (*nagyon élvezték*), és lőn eső! Közben a tavat is visszavarázsoltuk, öröm, siker, mosolyok!!!

Tánc a tó körül... Ládazárás

- Halak, várlakók, szülők együtt ropták...

Még egy búcsúajándék bújta meg a ládában (emléklap az udvari bolondtól), majd fájó szívvel bezártuk a ládát – ígéretünk szerint csak szeptemberig.

A három év alatt több mint 150 gyerekekkel játszottunk. A foglalkozásokon készült fotók hétről-hétre felkerültek az iskolai folyosó egyik faliújságjára, ott nézegették érkező szülők és gyerekek.

Sok mindent megtapasztaltunk a tíz hét alatt, sok örömet adott a játék. Voltak egyre bátrabbá váló gyerekek, volt, aki csendes figyelő maradt, de otthon mindent elmesélt, volt, aki először sírva jött, aztán utolsó alkalommal nem akart hazamenni, volt, aki óvodásként járt hozzánk, de most harmadikos már és a testvérét hozta, de maradni akart. És jó volt a gyerekektől olyan visszajelzéseket hallani, mint amit az alcímben idéztem.

A legnagyobb sikernek mégis azt érzem, hogy amikor ezek a gyerekek szeptemberben megérkeztek, érezhetően magabiztosabbak voltak, bátrabban jöttek. Megálltak a képeikkel díszített faliújság előtt, beszélgettek a tavaszi élményekről, örömmel szaladtak hozzánk. Biztonságot adott nekik az ismerős közeg, hogy ott voltunk –, ismerős volt minden.

És azt is mesélték aztán az elsős kolléganők, hogy varázsladás játékokat játszottak szünetben.

**Kuszmán Nóra foglalkozása óvodásokkal a Színház-Dráma-Nevelés programjában.
Budapest, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 2009. november 14. Fotó: Maki**